

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 487/2021 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen opettajien jaksamisesta ja työturvallisuudesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Terhi Koulumiehen /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 487/2021 vp:

Miten hallitus aikoo toimia kouluväkivallan kitkemiseksi,

miten opettajille turvataan riittävät oikeudet puuttua häiriökäyttäytymiseen,

miten opettajien työpaikallaan kohtaama väkivalta aiotaan poistaa ja

miten opettajien sekä oppilaiden kohtaama häirintä ja kiusaaminen sosiaalisessa mediassa estetään?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Perusopetuslain 29 §:n 1 momentin mukaisesti opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Säännös velvoittaa opetuksen järjestäjän huolehtimaan, etteivät oppilaat joudu väkivallan tai muun kiusaamisen kohteiksi koulussa tai muussa koulun toiminnassa. Opetuksen järjestäjän tulee laatia osaksi opetussuunnitelmaa suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista. Opetushallitus antaa opetussuunnitelman perusteissa määräykset tämän suunnitelman laatimisesta.

Opetuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut koulussa tai muussa opetuksen järjestämispaikassa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Järjestyssäännöissä ja muissa järjestysmääräyksissä voidaan antaa kouluyhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä.

Opetuksen järjestäjän tulee opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa suunnitelma kurinpitokeinojen ja kasvatustieteellisen käytännön käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallituksen tulee opetussuunnitelman perusteissa antaa määräykset suunnitelman laatimisesta.

Laissa ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) 80 §:ssä säädetään opiskelijan oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulutuksen järjestäjän tulee laatia suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallitus antaa määräykset suunnitelman laatimisesta. Koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut oppilaitoksessa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään sisäistä järjestystä, opiskelun estettä sujumista sekä opiskeluympäristön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Järjestyssäännöissä ja muissa järjestysmääräyksissä voidaan antaa opiskeluympäristön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä.

Koulutuksen aikaisia ongelmia tulee ennaltaehkäistä ja puuttua havaittuihin ongelmiin jo varhain. Ennaltaehkäisevällä työllä voidaan vaikuttaa siihen, etteivät ongelmat vaikeudu ja kasaudu niin opiskelijoiden kuin opetushenkilöstönkään kohdalla. Tämä edellyttää matalan kynnyksen palveluja sekä osaavaa monialaista ja –amatillista yhteistyötä eri ammattiryhmien välillä. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjien tulee työnantajina noudattaa työturvallisuus lain ja sen nojalla annettuja määräyksiä ja ohjeita.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on valmistellut kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisyn toimenpideohjelman varhaiskasvatukseen, kouluille ja oppilaitoksille. Toimenpideohjelma sisältää toimenpiteitä myös oikeusministeriölle, sisäministeriölle ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle.

Ohjelman keinot ulottuvat kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemisen toimenpiteistä opettajien koulutukseen, lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen sekä turvallisen oppimisyhteisön toteutumiseen erilaisin keinoin. Tavoitteena on varmistaa, että jokainen lapsi ja nuori saa käydä koulua turvallisesti. Taustalla ovat hallitusohjelman kirjaukset syrjimättömyydestä, jokaisen lapsen ja nuoren oikeudesta koskemattomuuteen sekä nollatoleranssista koulukiusaamiselle.

Osana toimenpideohjelman on annettu eduskunnalle hallituksen esitys kouluissa tapahtuvan kiusaamisen, syrjinnän ja väkivallan vastaisen toimenpideohjelman liittyvistä lakimuutoksista. Perusopetuksen, ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen kurinpitoa koskevia säännöksiä muutetaan.

Esityksen tavoitteena on ehkäistä kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa kouluissa ja oppilaitoksissa sekä turvata turvallinen opiskeluympäristö kaikille. Esityksellä täsmennetään opetustoimen säännöksiä, jotta kiusaamiseen, häirintään ja väkivaltaan voitaisiin puuttua oikea-aikaisesti, vahvistaa oppilaan oikeusasemaa ja turvata koulussa ja oppilaitoksissa toimivien turvallinen oppimisympäristö. Lisäksi valtioneuvosto on 16.9 hyväksynyt asetusmuutoksen, jonka myötä myös rehtorilla on toimivalta poistaa häiritsevää ja turvallisuutta vaarantava oppilas luokkahuoneesta tai koulun tilasta. Toimivalta asiassa on ollut vain opettajalla. Vastaavasti oikeus määrätä jälki-istunnosta sekä tehtävien suorittamisesta työpäivän päättyessä on muutoksen myötä opettajan lisäksi myös rehtorilla. Muutoksilla on tarkoitus osaltaan turvata turvallista oppimisympäristöä siten, että häiritsevään käyttäytymiseen voidaan puuttua oikea-aikaisesti. Muutos mahdollistaa, että kaikilla

koulun opettajilla ja rehtorilla on toimivalta puuttua häiritsevään käyttäytymiseen koulun työpäivien aikana. Asetusmuutos tulee voimaan 1.10.2021.

Esityksen mukaan perusopetuksessa opetus voitaisiin jatkossa evätä jäljellä olevan päivän lisäksi myös seuraavaksi työpäiväksi. Perusopetuksen ja toisen asteen osalta epäämisen aikana oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti oppilashuollon psykologin tai kuraattorin kanssa, sekä järjestettävä muu opetukseen osallistumiseksi tarvitsemansa tuki oppilaan palatessa kouluun. Oppilaalle tehtäisiin suunnitelma, jossa määriteltäisiin ne käytännöt toimet, joilla tuettaisiin oppilaan turvallista opetukseen palaamista.

Myös ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia ja lukiolakia ehdotetaan muutettavan siten, että opettajalle tai rehtorille tulisi velvollisuus ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppilaitoksessa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on jakanut vuonna 2019 erityisavustusta toimiin, joilla ehkäistään lasten ja nuorten houkuttelua ja hyväksikäyttöä monimediaalisessa maailmassa. Avustuksella kehitettiin toimintatapoja, joilla lapsia ja nuoria opetetaan toimimaan tiedostavammin sosiaalisessa mediassa, ymmärtämään oikeuksiaan ja vaikutusmahdollisuuksiaan häirintätilanteissa sekä mihin tahoihin oppilas voi ottaa yhteyttä, mikäli kohtaa häirintää sosiaalisessa mediassa. Avustuksen kohteena oli lisäksi oppilaiden ymmärryksen lisääminen tieto- ja viestintäteknologisista palveluista ja niiden käytöstä.

Lisäksi osana Oikeus oppia –ohjelmaa toteutetaan Uudet lukutaidot –kehittämishjelma, jonka tavoitteena on lisätä oppilaiden tieto- ja viestintäteknologisia taitoja sekä medianlukutaitoja. Ohjelmassa toteutettiin digitaalisten taitojen osaamistasojen kuvaus, joka tukee perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisen opetuksen toteutusta yhdenvertaisesti kansallisesti. Osaamiskuvausten lisäksi kehittämissuunnitelmassa toteutetaan tukimateriaalia opetuksenjärjestäjille. Tukimateriaalin yhtenä osana on sosiaalisen median käyttötaitoihin liittyvä kokonaisuus, joka pitää sisällään kiusaamiseen ja häirintään liittyviä sisältöjä. Opetushallitus on lisäksi tuottanut oppilaille, vanhemmille ja opettajille ohjeita tilanteisiin, joissa oppilas kohtaa teknologisvälitteistä kiusaamista.

Koulujen ja oppilaitosten työrauhan edistämisessä ei ole kyse vain oikeudellisista keinoista, vaan työssä korostuu ensisijaisesti koulujen ja oppilaitosten toimintakulttuuri ja toimintatavat sekä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö. Vastuu siitä, miten puututaan kiusaamiseen, häirintään ja väkivaltaan kuuluu laajasti koko yhteiskunnalle. Siitä yhtenä esimerkkinä on edellä mainittu toimenpideohjelma kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseksi varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa, jossa yhteistyötä on tehty hallinnonalat ylittävästi.

Helsingissä 1.10.2021

Opetusministeri Li Andersson